

Heerlen

raadsinformatiebrief

Heerlen,
2 juli 2024

Documentnummer
126841

Onderwerp

Stand van zaken onderzoek gratis OV, motie 278

Inleiding/aanleiding

Aanleiding

In de raadsvergadering van 25 april 2023 is middels motie 278 opdracht aan het college gegeven om onderzoek te doen naar de (on)mogelijkheden van gratis openbaar vervoer inclusief financiële consequenties met de volgende parameters;

- welke doelgroepen: iedereen/minima/ouderen
- reisgebied: heel Limburg/Zuid-Limburg/Parkstad/Heerlen
- reistijden: alleen daluren of ook spits

In deze raadsinformatiebrief geven we de laatste stand van zaken aan ten aanzien van dit onderzoek en schetsen we het verdere verloop.

Kernboodschap

De regeling Dal Vrij Limburg zoals die nu door de Provincie Limburg en Arriva wordt aangeboden voor de doelgroep minima volgt de adviesrichting uit vorige onderzoeken naar gratis OV. De regeling biedt gratis OV in de daluren voor alle minima tot 100% waaronder ook een aanzienlijk deel 65-plussers.

Voordat tot besluitvorming over participatie in Dal Vrij Limburg kan worden overgegaan dienen er echter eerst een aantal stappen nader te worden onderbouwd en uitgewerkt waaronder juridische status, het uitwisselen van NAW-gegevens, de wijze van benadering van burgers, de benodigde inspanning door de gemeente en de situatie rondom Omnibuzz.

Naar verwachting kan de definitieve besluitvorming aan het eind van 2024 plaatsvinden.

Toelichting

Gratis OV

Het gratis of goedkoop aanbieden van openbaar vervoer is al meerdere keren onderzocht in Heerlen. Hierbij zijn ook de ervaringen van andere proeven in het land meegenomen. Ten aanzien hiervan is geconcludeerd dat gratis OV in het algemeen gepaard gaat met zeer hoge kosten, terwijl het weinig (blijvend) resultaat oplevert. Het advies was dat er veel beter kan worden gekeken naar een systeem van gesubsidieerde tarieven voor individuen/gezinnen die onder de armoedegrens leven of een heel laag inkomen hebben.

Aanbod Arriva

Regionaal openbaar vervoer valt onder de verantwoordelijkheid van de provincie. Arriva is de concessiehouder voor het busvervoer en de regionale treintrajecten. Voorafgaande aan de motie heeft Arriva aan het sociaal domein van Heerlen een aantal producten toegelicht die ingezet kunnen worden voor het gesubsidieerd laten reizen van doelgroepen.

In de periode mei 2023 – november 2013 heeft er een bestuurlijk overleg plaatsgevonden en er hebben vervolgens diverse gesprekken plaatsgevonden met Arriva. Uiteindelijk heeft Arriva een voorstel gedaan met een aantal variabelen.

Arriva biedt twee soorten vervoersplassen aan: de Voor Elkaar Pas en de Meedoen Pas. De Voor Elkaar Pas is voor doelgroepenvervoer, zoals leerlingen in het speciaal onderwijs en mensen met een WMO-indicatie (geïndiceerd vervoer).

De Meedoenpas is een OV-kaart voor mensen met een kleine(re) beurs. Arriva biedt gratis vervoer voor minima buiten de spitsuren (dus niet op werkdagen tussen 6.30 en 9.00 uur en tussen 16.00 en 18.30 uur) voor de trein en in alle Arriva-bussen van ma t/m vrij na 9.00 uur en in het weekend en op feestdagen de gehele dag. Maximaal twee kinderen van 4 t/m 11 jaar reizen gratis mee. Het voorstel is uitgewerkt rondom de Meedoen Pas.

Met het aanbieden van gratis reizen met de meedoenpas zijn kosten gemoeid die dienen te worden gedragen door de betreffende gemeente. De kosten zijn afhankelijk van de omvang van de doelgroep en van het reisgebied. Het kleinste reisgebied dat kan worden aangeboden is Parkstad. Het is mogelijk om een eigen bijdrage te vragen. Maximaal 2 kinderen van 4 t/m 11 jaar reizen gratis mee.

Voor Heerlen zijn varianten uitgewerkt voor de in de motie genoemde doelgroepen minima, 65-plussers en alle bewoners. Hierbij is ook het effect van een eigen bijdrage van € 50,- voor volwassenen berekend. De kosten variëren van € 81,20 (volwassenen) / € 40,60 (kinderen 12 t/m 17) per inwoner per jaar voor het reisgebied heel Limburg en € 65,30 (volwassenen) / € 32,65 (kinderen 12 t/m 17) per inwoner per jaar voor het reisgebied Parkstad. In geval van eigen bijdrage worden de kosten voor volwassenen overeenkomstig de bijdrage verlaagd.

Hierbij dient wel te worden opgemerkt dat de genoemde bedragen gebaseerd zijn op totale afkoop per doelgroep. In geval van toepassen van een eigen bijdrage is het altijd maar de vraag hoeveel personen daadwerkelijk gebruik maken van de regeling. Op voorhand is derhalve niet in te schatten hoe groot de inkomsten als gevolg van een eigen bijdrage zullen zijn.

Deze varianten gelden voor reizen buiten de spits. Arriva heeft aangegeven dat er voor reizen die ook in de spits plaatsvinden op dit moment geen concreet voorstel gedaan kan worden. Wel geven ze een globale inschatting van zeker € 800,- per inwoner.

In het najaar van 2023 werd duidelijk dat de Provincie Limburg als concessieverlener voor het OV in Limburg ook zelf aan de slag zou gaan met gratis OV voor minima. Er is destijds besloten om deze ontwikkelingen af te wachten.

Voorstel Provincie Limburg

De Provincie Limburg heeft de invoering van de Meedoen Pas als onderdeel van het coalitieakkoord inmiddels Limburg breed opgepakt. In dat kader heeft er inmiddels een gesprek plaatsgevonden waarin de provincie haar plannen heeft toegelicht:

Dal Vrij Limburg (voorheen de Meedoen Pas) is een product waarbij vrij reizen in alle bussen en treinen van Arriva buiten de spits wordt aangeboden voor de groep minima tot 100% binnen heel Limburg. Voor de doelgroep én de deelnemende gemeenten zijn hieraan geen kosten verbonden. Het is wel zo dat gemeenten werkzaamheden moeten verrichten om de doelgroep in beeld te brengen en de provincie moeten assisteren om de producten bij de juiste personen te krijgen.

Als wij een dergelijke regeling in Heerlen zelf zouden willen invoeren zou dat, op basis van de eerder genoemde bedragen voor de groep minima 100%, in totaal € 617.120,- kosten (doelgroep minima 100%: 6900 volwassenen en 1400 kinderen).

Als gemeente hebben we de vrijheid om de doelgroep uit te breiden tot bijv. 110% of 120% van het minimum. Deze uitbreiding dient dan wel zelf gefinancierd te worden.

De doelstelling van de provincie is tweeledig. Enerzijds wordt de groep minima de mogelijkheid geboden om zich te verplaatsen en helpt het de mensen te participeren in de maatschappij. Anderzijds wordt ook het openbaar vervoer in het algemeen ondersteund omdat de nieuwe groep reizigers bijdragen aan het in stand houden en eventueel verbeteren van de dienstregeling. Vooralsnog wordt 2024 gezien als opbouwjaar. In 2025 zal uitvoering plaatsvinden en in 2026 zal de evaluatie volgen. Dal Vrij Limburg zal zeker tot 2027 worden aangeboden maar de intentie is er om dit product tot aan het einde van de concessie aan te bieden (2031).

Op 14 juni 2024 heeft er een werksessie plaatsgevonden waarin de provincie samen met een groot aantal gemeenten heeft gesproken over de stappen die moeten worden gezet om te komen tot implementatie van Dal Vrij Limburg. Uit de werksessie zijn een aantal actiepunten / vragen naar voren gekomen die de komende periode worden uitgewerkt. Het gaat hier om de juridische status, het uitwisselen van NAW-gegevens, de wijze van benadering van burgers, de benodigde inspanning door de gemeente en de situatie rondom Omnibuzz.

Omnibuzz

Voor minima met een indicatie vanuit de WMO voor collectief vraagafhankelijk vervoer van Omnibuzz, blijft door het aanbieden van gratis OV aan deze doelgroep een eigen bijdrage voor deze ritten verschuldigd, gelijk aan het OV tarief. Dat betekent dat een minima met een WMO indicatie die (deels) gewoon gebruik kan maken van het reguliere OV, met Dal Vrij Limburg gratis kan reizen binnen Limburg, maar een minima die dit niet kan en volledig is aangewezen op WMO-vervoer wel een bijdrage moet leveren voor zijn/haar reis. Dit zorgt voor ongelijkheid van tarieven binnen dezelfde groep minima reizigers dat niet past binnen het breed gedragen uitgangspunt om de tarieven doelgroepenvervoer en OV gelijk te houden.

Voorlopige conclusie

Het aanbod van de Provincie Limburg sluit aan bij het advies uit de eerdere onderzoeken naar gratis OV in Heerlen. Het aanbod biedt de kans om een regeling voor gratis OV voor minima in Heerlen te krijgen waarbij ook een aanzienlijk deel van de 65-plussers wordt bediend.

Om een zorgvuldig besluit te kunnen nemen over wel / niet deelnemen aan Dal Vrij Limburg dienen echter eerst alle vragen en actiepunten vanuit de werksessie te zijn afgehandeld omdat ze immers onderdeel zijn van de argumentatie.

Heerlen is daarnaast van mening is dat de ongelijkheid van tarieven binnen dezelfde groep minima reizigers onwenselijk is. Hierover zal nog nader overleg met de provincie worden gevoerd.

Invoering van Dal Vrij Limburg is door de provincie voorzien voor 2025, voorbereidende besluitvorming in Heerlen voor eind 2024.

Kernthema:

Mobiliteit

Bijlagen

-

Hoogachtend,
burgemeester en wethouders van Heerlen,

de secretaris,

de burgemeester,

drs. V.N. Gosselink-Van Dijk

drs. R. Wever